

Nr 480.

Av herr Hage m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, angående landsarkiv för Norrland m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, föreslås, att landsarkivsfrågan för Norrland skall lösas på det sättet, att ett landsarkiv, gemensamt för Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, förlägges till Härnösand samt att ett länsarkiv för Jämtlands län förlägges till Östersund.

Under diskussionen, som under en längre tid fortgått i denna fråga, har i stort sett två huvudåskådningar brottats mot varandra, varav den ena ivrat för åstadkommande av ett stort centralt beläget arkiv gemensamt för hela Norrland eller åtminstone för större delen av Norrland, under det att den andra uppfattningen propagerat för ett lösande av frågan i decentraliseringens tecken genom åstadkommande av ett flertal arkiv, förlagda inom resp. län, vilken senare anordning skulle innebära, att man i allmänhet skulle kunna behålla arkivhandlingarna inom resp. län, varigenom de skulle vara lättare tillgängliga för befolkningen inom de olika länen.

Nu har emellertid, som här ovan redan påpekats, Kungl. Maj:t icke anslutit sig till denna senare uppfattning utan utarbetat sitt förslag i denna fråga med utgångspunkt från centraliseringsprincipen, varvid dock denna princip frångåtts, då det gäller ett enda län, nämligen Jämtlands, alltså det minsta av de norrländska länen.

Mot detta ordnande av hela denna fråga anse vi oss ha synnerligen starka skäl att framföra. Vi ha nämligen den uppfattningen, att — om man i likhet med Kungl. Maj:t anser, att Jämtland bör ha ett eget arkiv, liggande inom länet, och grundar denna uppfattning bl. a. på det förhållandet, att länet ligger väl långt ifrån det ifrågasatta centralarkivet i Härnösand — då torde man väl ha anledning att påstå, att de från Härnösand ännu längre bort liggande länen Västerbotten och Norrbotten i ännu högre grad kunde ha anledning att kräva, att dessa läns arkivfråga löstes efter samma riktlinjer, som av regeringen följts då det gällt att ordna frågan för Jämtlands vidkommande.

Från denna utgångspunkt och icke minst med hänsyn till Norrlands ytvidd, som nödvändiggör, att en fråga av detta slag måste lösas efter andra riktlinjer än som kunna anses lämpliga i andra delar av landet, komma vi alltså fram till den uppfattningen, att lämpligaste sättet för ordnande av arkivfrågan för Norrland är att åstadkomma fyra arkiv, ett för vart och ett av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Till denna uppfattning har också vid föredragningen i konseljen statsrådet Rosén anslutit sig, då han anfört följande:

”En lösning av arkivfrågan efter de av föredragande departementschefen föreslagna riktlinjerna kan icke bliva tillfredsställande för de båda nordligaste länen, vilkas sammanlagda folkmängd uppgår till 400,000, fördelad på ett område som omfattar mer än en tredjedel av hela landet. För Jämtlands län med allenast 136,500 invånare och en areal som är mindre än en tredjedel av de båda nordligaste länens avses särskild arkivdepå. Enligt min mening bör Norrlands arkivfråga lösas på så sätt, att en arkivdepå inrättas i vart och ett av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Jag delar till fullo föredragandens uppfattning, att den starkt utpräglade hembygdskänslan och befolkningens på grund härav växande och berättigade intresse av att på ej alltför långt avstånd hava tillgång till källorna till bygdens historia talar till förmån för en sådan uppdelning, men jag kan icke ansluta mig till den meningen, att kravet på en koncentration av arkivbeståndet efter moderna arkivprinciper skulle äga sådan betydelse, att en dylik synpunkt bör vara avgörande.”

Vi understryka detta uttalande samt vilja därtill lägga en enrinran därom, att domkapitlet i Luleå och länsstyrelsen i Umeå båda uttalat sig till förmån för att Norr- och Västerbottens arkivfråga borde ordnas så, att förläggningen bleve mera till fördel för nämnda län än vad som nu av Kungl. Maj:t föreslagits, varjämte länsstyrelsen i Luleå uttalat, att man åtminstone i en framtid måste räkna med, att det inrättades ett särskilt arkiv för övre Norrland.

Samtliga här anförda uttalanden tala, enligt vårt förmenande, för, att man åtminstone borde avvisa Kungl. Maj:ts förslag att placera arkivalierna från Norr- och Västerbotten ned till det avlägsna Härnösand. Vill man icke vara med om detta Kungl. Maj:ts förslag, då återstå trenne alternativ:

- 1) Arkiv gemensamt för Väster- och Norrbotten förlagt till Umeå;
- 2) Dylikt arkiv förlagt till Luleå;
- 3) Ett arkiv för Västerbotten förlagt till Umeå och ett för Norrbotten förlagt till Luleå.

Av dessa alternativ torde det sistnämnda vara det, som i längden kommer att visa sig vara det bästa, om man nämligen tager hänsyn till de båda nordligaste länens utsträckning samt till den utveckling, som de båda nordligaste länen, efter allt att döma, gå till mötes. En lösning efter andra linjer kommer endast — så vitt vi kunna finna — att medföra, att man om en del år blir nödsakad vidtaga en del åtgärder med om- och nybyggnader av arkiv samt omflyttningar av arkivalier, vilket allt kommer att medföra betydande kostnader.

Här kan visserligen påpekas, att det av oss nu föreslagna ordnandet av arkivfrågan måste leda till något ökade kostnader utöver dem som av Kungl. Maj:t ifrågasatts. Men häremot vilja vi invända, att man ofta, då det gäller frågor av detta slag, kan ha anledning taga något mera hänsyn till sådana

synpunkter, som här ovan framförts, exempelvis befolkningens krav på att ha handlingar av detta slag lätt tillgängliga och på nära håll befintliga, än budgetekonomiska och statsfinansiella synpunkter. Dessutom torde man kunna påstå, att de i den Kungl. propositionen befintliga handlingarna giva en antydan därom, att de lokala kommunala organen på resp. ifrågasatta förläggningssorter torde vara villiga att på olika sätt gå till mötes för att åstadkomma, att anläggningskostnaderna m. m. för resp. arkiv hållas inom rimliga gränser. Dessutom kan man i vissa fall tänka sig resp. arkivs sammanbyggande med lantmäterikontor, varigenom kostnaderna ytterligare torde kunna nedbringas.

Under hänvisning till vad här anförts vilja vi alltså påyrka, att regeringens förslag, evad det avser åstadkommande av ett arkiv i Härnösand, för närvarande avslås, samt att en utredning genast igångsättes syftande till att ett förslag om arkivfrågans ordnande på sätt ovan omnämmts må kunna framläggas för 1929 års riksdag. Även med ett sådant beslut torde det ej vara något hinder för att nu fatta beslut rörande byggande av ett länsarkiv i Östersund för Jämtlands län.

Det hemställas alltså,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, evad i nämnda proposition påyrkas åtgärder för åstadkommande av ett för Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län gemensamt landsarkiv samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda och för riksdagen framlägga förslag till ett sådant ordnande av arkivfrågan för Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, att en arkivdepå inrättas i vart och ett av nämnda län.

Stockholm den 31 mars 1928.

<i>Ernst Hage.</i>	<i>Adolf Wiklund.</i>	<i>N. E. Nilsson,</i> Antnäs.
<i>O. W. Lövgren,</i> Nyborg.	<i>J. L. Brännström.</i>	<i>Ewald Lindmark.</i>
<i>J. P. Dahlén.</i>	<i>Elof Lindberg.</i>	<i>Rob. Samuelsson.</i>
<i>O. E. Sandberg.</i>	<i>A. H. Hedström.</i>	<i>P. J. Grapenson.</i>
